

ОСТАННІ НОВИНИ

24.21 Це не може прожекуватись: Девід Бекхем згадав болісну розмову з Ектором про гроші

24.02 Ос-чому патріарху доводило не триматись він робить класичну помилку

24.03 «Мережині брошки можна носити на посі або манжетах», — дизайнерка Світлана Барбар

23.33 Жити з дружиною у любові та злагоді: після п'ятиго року надії «на щасті» повернувся воїн з Прикарпаття

23.07 Сирий торг «Як у дитини п'ять задишок на ніч, тоді він стане особливо ніжним

18-15 Окулянти йдуть стопами України: у росії похвалювали новим дроном-перекладачем

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланцю Posidonia, придатного для переробки на синтетичне палне. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проєкт «Густеля» (Untertelmer Wüste).

Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, уздовж залізничної лінії Тюбінген — Балінген — Ротвайль. Воскресні загоми охорони нацистської партії (СС) і особисто Герман Герінг брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданку не вистачало ще близько 500 робітників. Вихід знайшовся швидко: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новими концтабори. А що? Одне іншому не завважак.

«В Гестапівській тормі Neue Brettm жертву вибрали довільно й теплий у ставку»

До одного з таких таборів масштабного паливного проєкту «Операція «Густеля» і потрапив Василь Володюк з села Широка Долина Полтавської області. В Червоно армію дрібненького (160 см зросту) Василя не взяли, а евакуювати не встигли. І 17-річний хлопцеві разом з іншими комсомольцями став підлітково розженкати антифашистські листівки та плакати на території окупованої до жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вугільні шахти в Сварбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найпокрутіших в'язниць Neue Brettm, в тій самій землі Сварланд. Це була «розширена поліцейська торма» для чоловіків і жінок, де «відбували покарання» борці з нацизмом, французькі бранці, примудряні Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонені різних країн.

— Мене помистили в «сточний бункер» розміром 50 см х 60 см і висотою два метри, — згадував Василь Володюк. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорюювалися під себе. Багато хто божеволів. І навіть якщо ти не помирав у «сточному бункері», далі в тебе був шанс зробиити це біля табірною ставка-резервуара для засиння пожежі.

У червні 1943 року Василя Володюка вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мішки з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та втопували чобітьми в багноку, ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо всі залицьалися жини, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нещасний в останній відчайдушній спробі випіржав з води, його били дерев'яною жердинкою по голові.

Читайте також: У росії виявили табір_де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор Бурхад Йеллонек писав:

«78-річний українцеві Василь Володюк, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який випадково його зустрів на території табору (жертв нацизму запрошували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг пригадати ні ідальні на Іншому боці вулиці, ні існування жіночого табору, але коли він пішов до Löschtisch (ставка для засиння дрона), про прізвище навіпочки, скреслив руки за солов'ом та зробив кілька стрибків уперед. За який митт він згадав прізвище свого мучителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повішених»

Гестапівська в'язниця Neue Brettm, де українцеві багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, була другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Сварланді. Третім став штрафний табір Нацвайлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Страбурга. Це був єдиний табір Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Третього рейху.

— У Нацвайлері стояли дві шибенці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повішених, і засвоювали урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Густеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Дутмерген, Ценфенхан та інші, загалом сім таборів.

— Яюсь, ми бачували майданчики, щоб встановлювати обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по колію і воді. Нози отухли. Відкрився ран. Два тижні відлежав в ревірі, прибієнні для непрацездатних, де практично нас не лікували, але дозволяли не працювати. Потім нова робота — добувати сирові сланці. Ми дробили їх, подавали терміново розкладанню і так добували палне для танків і літаків.

Одного разу хлопцеві злетрипомнів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Ледь одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф Сюз на прізвисько Зак-Зак — через його різку уривчасту манеру говорити. В'язнів Зак-Зак називав «чумними шикмаки на здоров'я тілак німецького народу» І ставився до них відлюдно. Від голоду, холоду, хвороб і торор ув'язнені понад 300 урв'язник, тому кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта табору «Густеля» були антропи не кращими. Пізніше націонал-соціалісти визнали проєкт «Операція «Густеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втратами не вважалися.

з табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володюка відправили в Дахау.

Це був найстаріший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів заинули 41,5 тисячі осіб. Кажуть, на виборках 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затамував злість і, прийшовши до влади, віддав наказ побудувати поруч із містом табір смерті так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не втримували тортур. — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дріт під струмом, вивались в бараках. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижаний ванну, не даючи їй виплисти, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й кляли поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відієрвати трун. Оживе чи ні?

«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

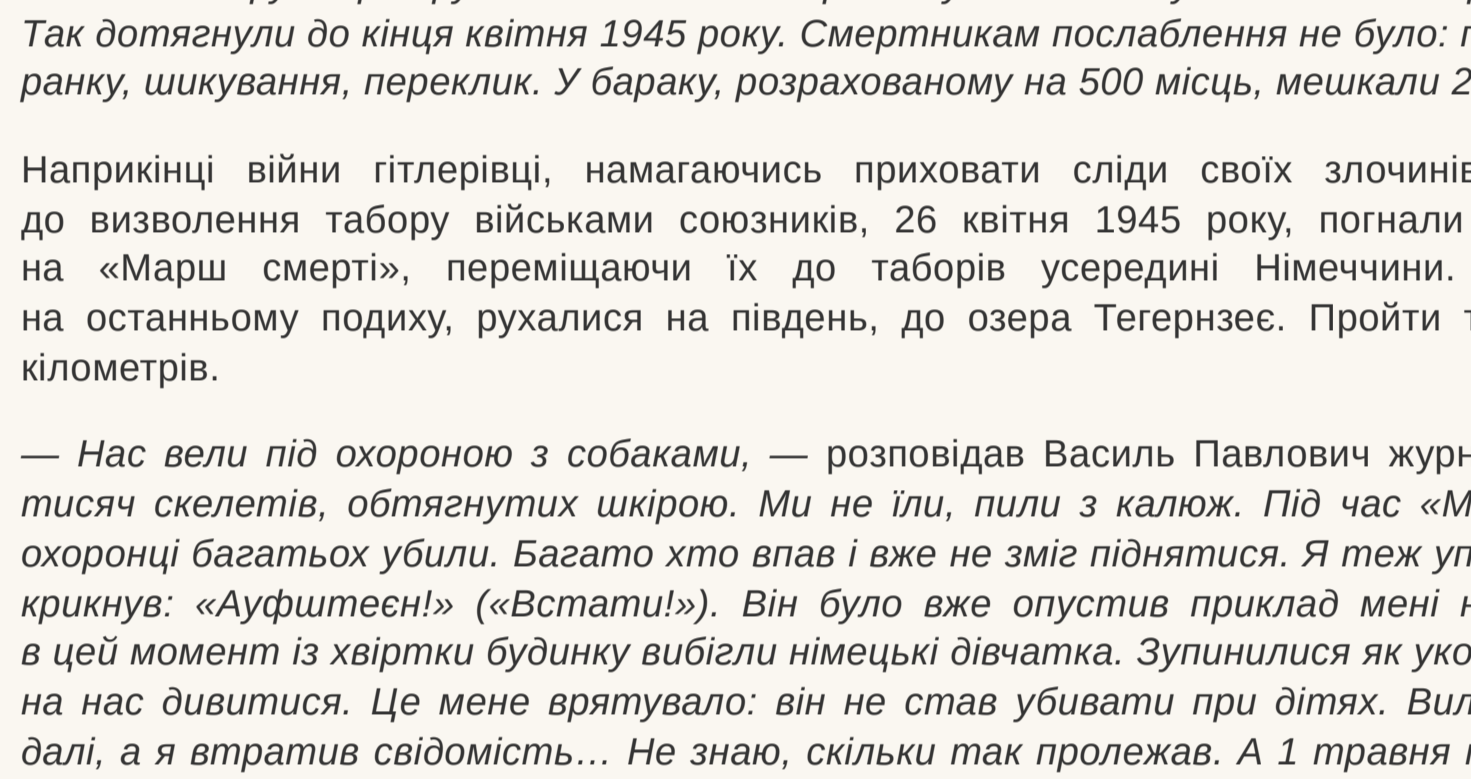
— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в «карбований блок окупованої своєї країни» в крематорії. Але покладся епідемія тифу. Через рухалася повільно: треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так отпонули до кінця квітня 1945 року. Смертикам послаблення не було: підбом о п'ятій ранку, шуквання, перехлік. У бараку, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагаючись приховати сліди своїх злочинів, за три дні до визволення табору військами союзників, 26 квітня 1945 року, погнали в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до таборів усередині Німеччини, 7000 людей, на останньому подиху, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Пройти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели коли охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Сим тисяч скелетів, обідянутих шкірою. Ми не іпи, піли з калюж. Під час «Маршу смерті» охоронці багатьох убили. Багато хто впав і вже не зміг піднятися. Я теж упав. Схоронцеві охоронці багатьох убили. Багато хто впав і вже не зміг піднятися. Я теж упав. Схоронцеві охоронці «уршитесні» («Ваташні»). Він було вже опустив приклад мени на голову, але в цей момент із жаркого фону вибігли німецькі диваки. Зупинилися як уполан та спали на нас дивлячись. Це мене врятувало. Він не став убивати при дитях. Вилаяв б і пішов далі, а я втратив саєдомість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підібрали американські солдати.

Я між померти багато разів: і в Neue Brettm, і в Нацвайлер-Штрутгофі, і в таборах Кокем-Буттіге, Шомберг або Дахау... Але вижив. Коли у мене після врибуття до Радянського Союзу було «в орванак» почали запитувати: «Як же так вижило?», я відповів: «Сам не знаю». Але лікувався ще довго: хворе серце, ноги, кінцівки...

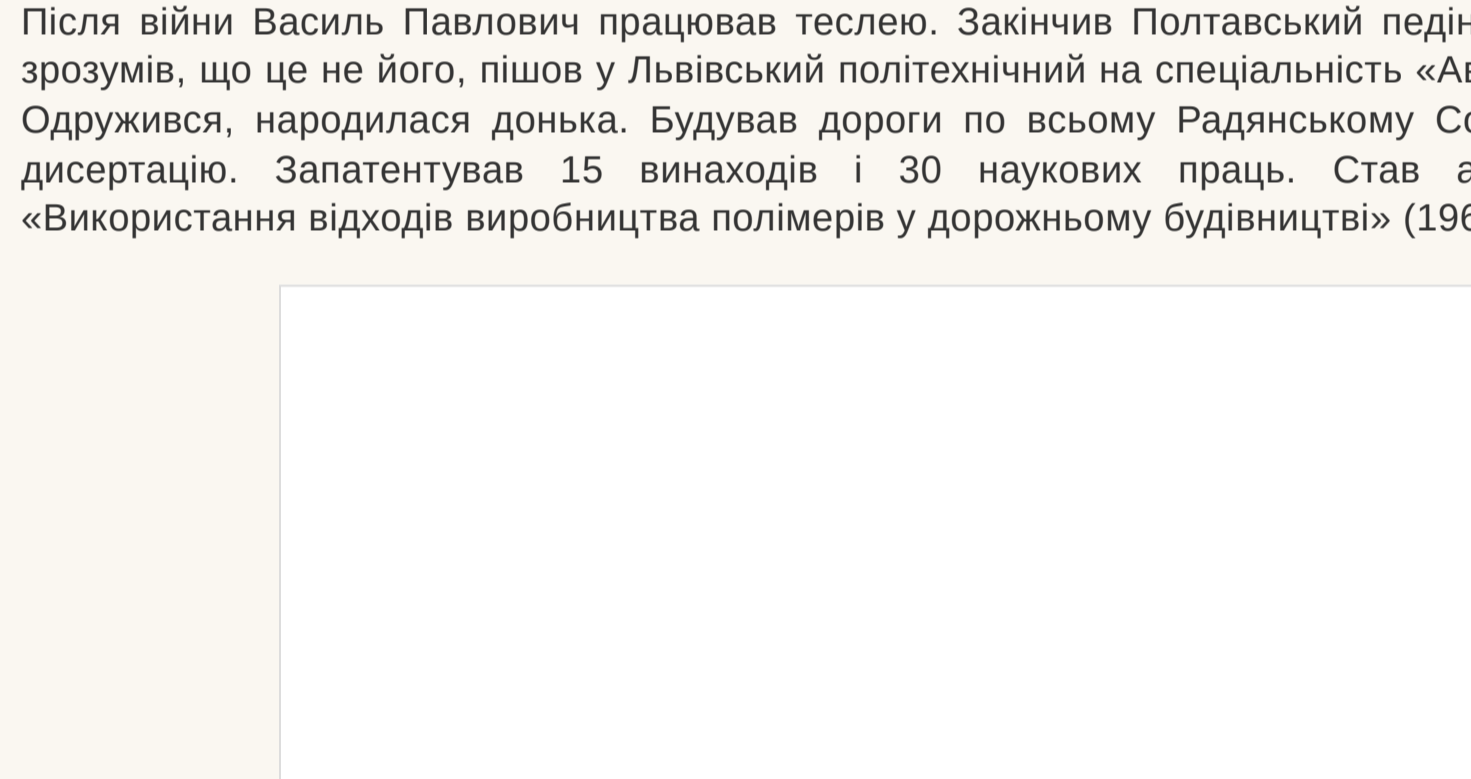
Після війни Василь Павлович працював в Україні, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайля, разом із мером. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Дутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні австрії, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишнього Югославії, Швейцарії, Західної, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володюк, тепер уже відомий учений-винахідник, якому пощастило вижити після шести німецьких таборів.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володюка

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

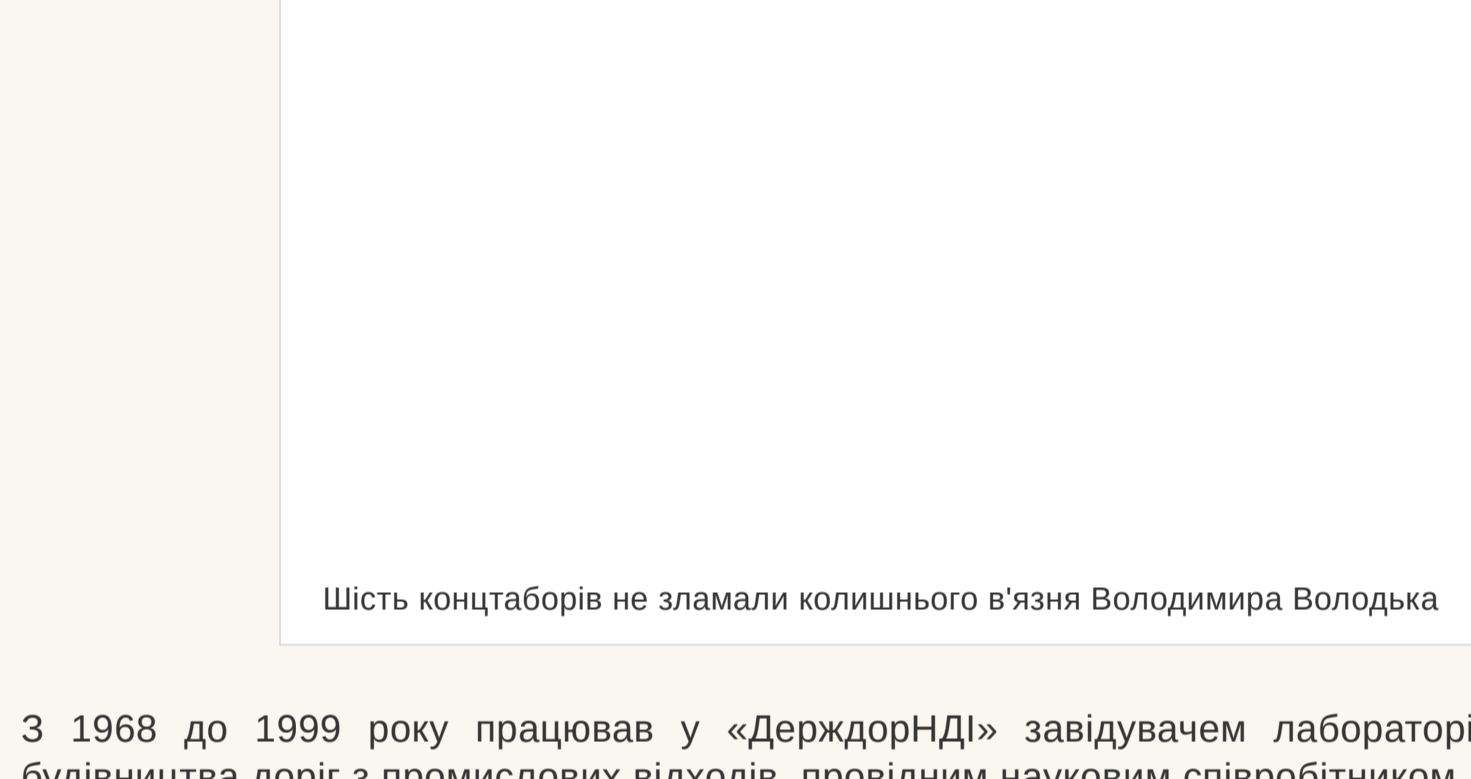
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володюка видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володюка

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володюка видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володюка

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володюка видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

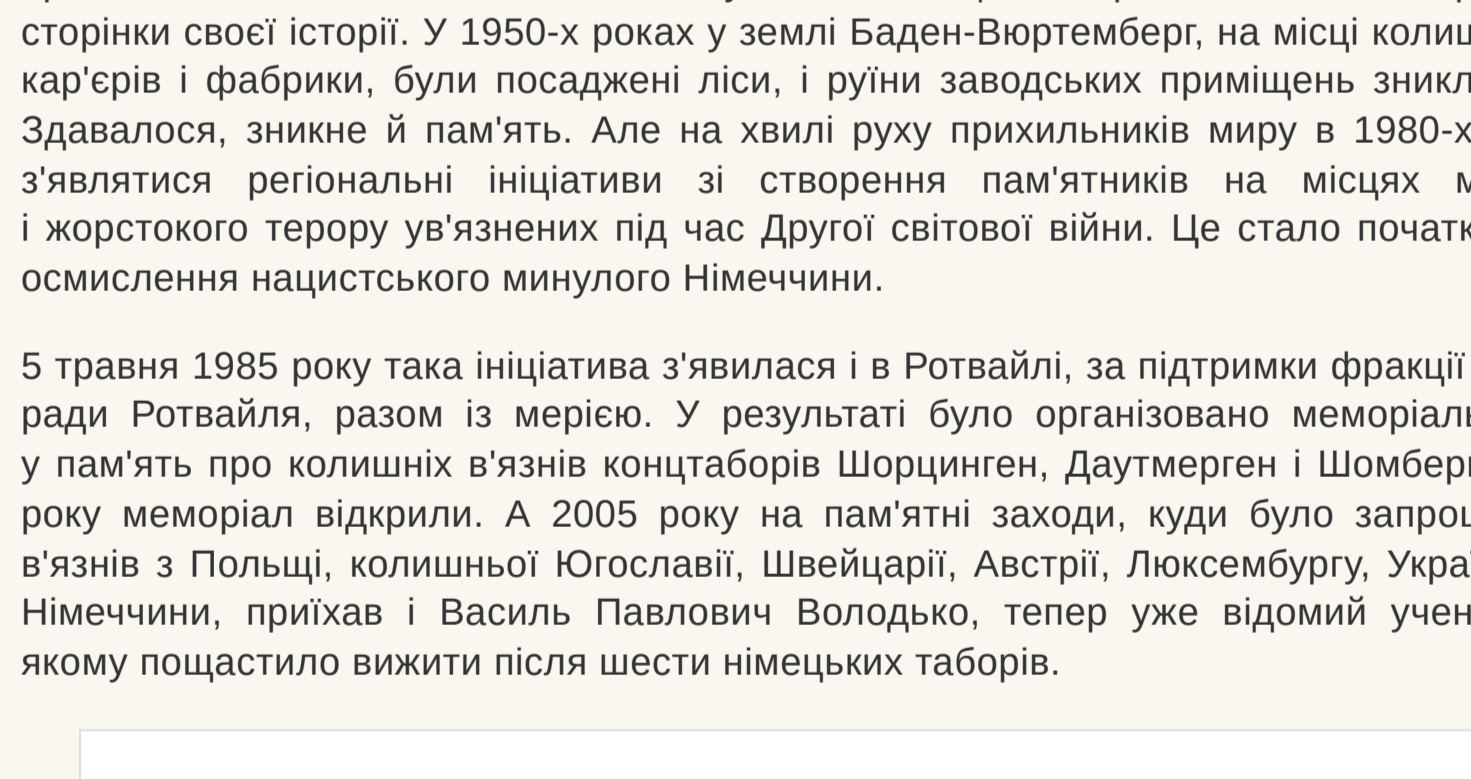
Колишньому в'язню зараз 99 років

Читайте також: «У кого починалися галюцинації, ті незабаром помричали»: в Києві відкрилась виставка про те, як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали темги закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час тема покаяння замовчувалась: німці не горіли бажанням вернути ганебні сторини своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрики, були посаджені ліси, і руїни заводських приміщень зникли з поля зору. Здавалося, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страч і жорстокого торору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

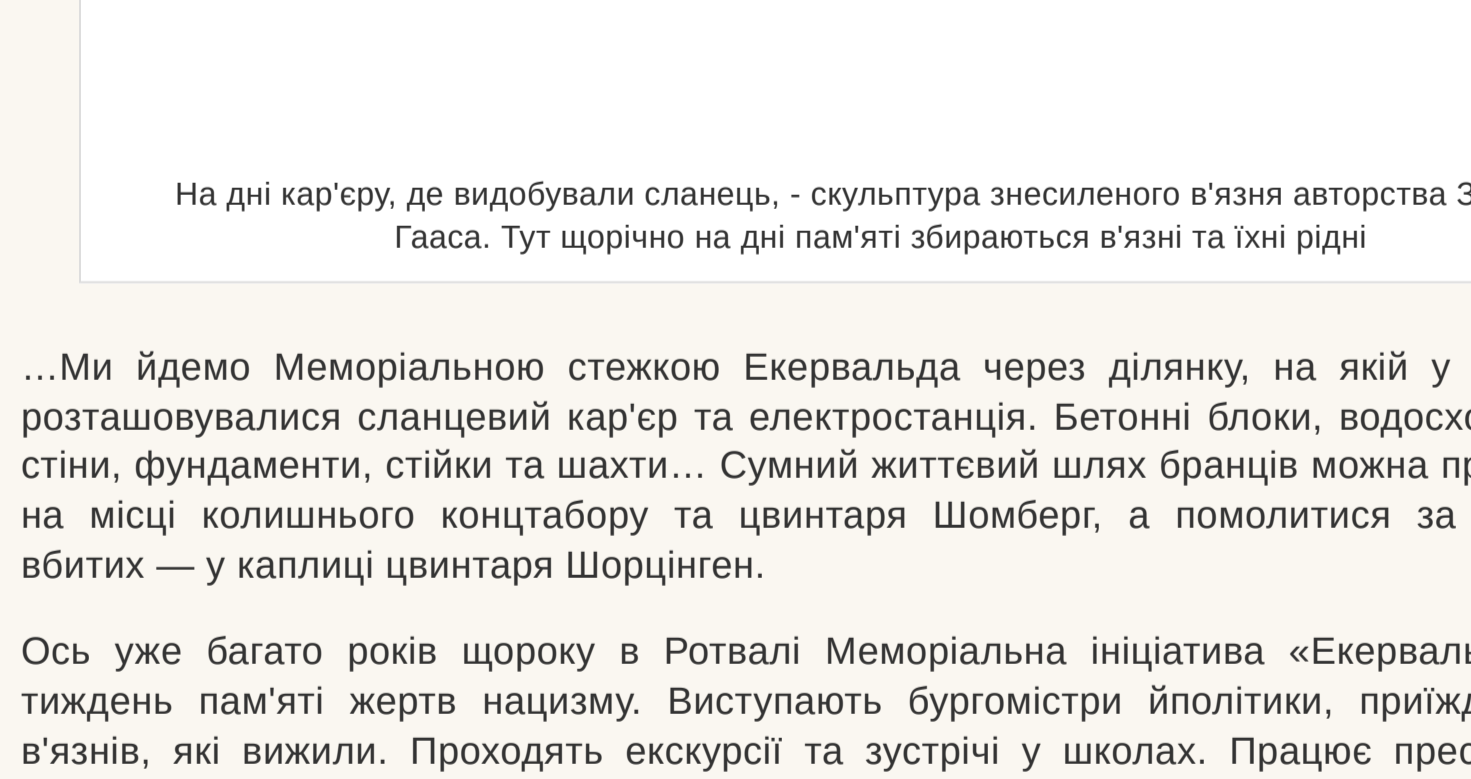
8 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайля, разом із мером. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Дутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні австрії, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишнього Югославії, Швейцарії, Західної, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володюк, тепер уже відомий учений-винахідник, якому пощастило вижити після шести німецьких таборів.

На дні кар'єру, де видобували сланцеві, - скульптура знеслоного в'язня авторства Зігфрйда Гааса. Тут щорічно на дні пам'яті збираються в'язні та їхні рідні

...Ми йдемо Меморіальною стежкою Екервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та Екервальд. Бетонні блоки, водохвищія, цегляні стіни, фундаменти, стійки та шахти... Сумний життєвий шлях бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а помолитися за душі невинно вбитих — у каплиці цвинтаря Шорцінген.

Ось уже багато років щороку в Ротвалі Меморіальна ініціатива «Екервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Виступають екскурсії і школярі, приїжджають родичі в'язнів, які вижили. Проходять екскурсії та зустрічі у місці. Протока преса. Цього разу промови говорять і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакі лишньої війни надають їм історичний ракур під час нацистського правління». Цього разу на зустрічі вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли прийти за станом здоров'я.

Родичі в'язнів йдуть меморіальною тропою "Екервальд"

— Але важливо зберігати пам'ять про страждання жертв націонал-соціалістів, навіть якщо свідків більше немає, — каже голова ініціативної групи «Меморіал Екервальд» Бригітта Маркварт-Шад.

На цвинтарі концтабору Шомберг, на стендах із фотографіями впадає в око одне фото. Черга з похмурих людей, де загонок заглядають у єдиного трупа. Фотографію 1945 року в концтаборі Шорцінген, де загинуло 529 осіб, зробив Едмон Гессон, колишній французький в'язень. І історія така. Коли перша французька армія у квітні 1945 року переправилася через Рейн і район Страбурга і згодом зайняла Швавальд, гітлерівські вирошники ліквідували таборі проєкту «Густеля». Багатьох в'язнів повели в «Марш смерті». Пізніше вцілілі розповіли і показали визволителям місця поховань.

Перше, що зробила французька окупаційна влада після закінчення війни, — вирішила гідно поховати убитих бранців. Для цього жителі навколишніх населених пунктів окували принесити лляну траницю, щоб після ексгумації загорнути останки й поховати в простих трунах в окремих могилах. На місце ексгумації привезли німецьких військовополонених і членів націонал-соціалістичної партії, поселивши їх у колишньому концентраційному таборі. Вони повинні були під наглядом діставати тіла з ям, укладати в труни та переносити до нових місць поховань.

На ексгумацію настійно рекомендували прийти бургомістрам, чиновникам, пасторам, учителям і місцевому релігійству з Шорцінгена, щоб «отримали уявлення про жахливі злочини». За свідченнями очевидців, черга була довгою. У гробовій тиші, запрошені йшли вперевочку позв розкрити поховання жертв таборів операції «Густеля». Немож прочитати май думки. Хельґа Ханніш, одна з членів ради директорів меморіального комплексу «Екервальд», дивлячись на фото, каже:

— Я хочу, щоб у вашій країні після війни було б точно так само. Щоб на місці злочину були присутні безпосередні злочинці, щоб вони дивилися в очі своїм убитим жертвам, а бабдужі бачили ціну своїй байдужості...

1 липня 1945 року капітан Андре Бессі, французький військовий губернатор Ротвайля, опублікував доповідь під назвою: «Témoignage pour la rosétiéné - SIME SS — rasové rak seux чіh opt vu»: «Свідцтво для нащадків — злочинці СС — розказані тими, хто це бачив».

У нас у давчак зараз уся країна.

Авторка дякує керівництву та членам ради директорів Меморіальної ініціативи Екервальда Brigitta Marquart-Stubl, Willi Koch, Luise Danne і Helga Walisch за допомогу в підготовці матеріалу. У статті були використані матеріали сайту eckerwald.de.

Раніше «ФАКТИ» розповідали про те, що встановити перетворення окупованих територій на концтабір, для цього вони мають, намр створити в чотирьох областях України десятки в'язниць.

На фото у заголовку: Двога черга німецьких бургомістрів, пасторів, учителів, чиновників і місцеві знаті до трун з останками замордованих в'язнів концтабору

ПОПУЛЯРНЕ

1 Батько ливин Грушевському стільки грошей, що той побудував шестиповоротної будинок і укладив: виїжджає книга про українську інтелегіальну початку XX століття

30 травня 2024 **12:24**

2 Вбивця мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Чи Петлюра?» — і після ствердної відповіді понав стріляв: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2024 **12:25**

3 «Тактика просунування малими групами вже не дає воюву так результату, на якій він сподівався»: командир полку безпілотних систем «Лав»

22 травня 2024 **12:24**

4 «Артист в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХАС про зміни під час великої війни

24 травня 2024 **12:24**

5 «Ми захопили на позиції, вже знаходилися в нур»: зріка їти — комос» Володимир Кравачук про роки в Фронті

28 травня 2024 **12:24**

* Різниця формату між статтями і дня

Погода

Кия вволює.

тиск:

вітер:

Погода на 10 днів від спортів.ua

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ

Вбивця мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Чи Петлюра?» — і після ствердної відповіді понав стріляв: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2024 **12:25**

Савченкони своєю релігією в відкриті у вигляді, але екслюдія знала, де її шукати: в Києві презентували фасцистське Турецького Ебенгелера Мі столиці

20 травня 2024 **12:24**

Мазепа зустрічався з королем Швеції у селі, де сталося диво: у Києві відкрилась виставка, експонат якої мав до цього приреченість

6 травня 2024 **12:23**

Поки одні дискутували, як назвати український парламент, писемненні і адвокати за рубль опублікували оголошення про створення Центральної Ради

25 березня 2024 **12:22**

Загинув в нерівному бою 224 воїн в Києві показав релієво, яка диним зберегалась після залепкої битви

22 жовтня 2024 **12:23**

ЗАРАЗ ЧИТАЮТЬ

<p>Чи треба знімати пеня з ороскох перед війною: відслідку виробників</p>	<p>Найданк ван-ван правила для доларів: як уникне морути не прийняти</p>	<p>Вийде: де 6 і 7 червоного прем'єрстві ухв котичком знакам жоркій</p>	<p>Парком знаобріється обличчя про українські рішення: Драковим вилуче цілес тривати себе. Східній гороскоп на 10 червня 9 — 14 червня</p>
---	--	---	--

Новини партнерів

<p>Мапа сайту</p> <p>Україна Політика Гроші Підлі</p>	<p>Світ</p> <p>Прова ліана Белія Спорт Бейсбол</p>	<p>Культура</p> <p>Шоу-Бізнес Фурорі днів Суспільство Сільське життя</p>	<p>Кіноа реаліта</p> <p>Люди та звіри Життєві історії 25 років політоту</p>	<p>Історія суцільності</p> <p>Наука та техніколі Клуб слюковане Зайнятіє у Фейте</p>	<p>Іменинники дня</p> <p>Гороскоп Фурі ванет Фотоблоги Погода</p>
--	--	--	---	--	---